

מדינת ישראל

המנהל הפדגוגי
אגף א'
חינוך קדם יסודי

אגף בכיר
יישום חוק החינוך המיוחד
הכלה והשתלבות

הכלה והשתלבות

בחינוך הקדם יסודי

יישום תיקון חוק החינוך המיוחד, הכלה והשתלבות

ירושלים | תשפ"ב - 2022

תוכן העניינים

3	דבר מנהלת אגף בכיר הכלה
4	דבר מנהלת אגף קדם יסודי
5	גנות מספרת
6	מבוא
7	1 שינויי חוק ומדיניות ביחס להכלה
8	2 הכלה במדינת ישראל
9	3 המוסד החינוכי כמקדם הכלה
16	צוות הגן
18	המערך התומך
22	מעגלי תמיכה נוספים
23	הורי הגן
24	מילות סיום

דבר מנהלת אגף בכיר הכלה

מפקחים, מנהלים, צוותי חינוך יקרים,

תפיסת ההכלה רואה בכל אדם שווה ערך ושווה זכויות. חותרת לחידוק ערכים של זכויות אדם וסובלנות למגוון האנושי. על פי תפיסה זו, לכלל התלמידים, על מגוון צורכיהם וחוזקותיהם, יש זכות להיות חלק ממערכת החינוך הכללית וללמוד בקרב הקהילה בה הם חיים. תפקידנו כאנשי חינוך, לאפשר את מימוש זכויותיהם בהשתתפות שוויונית ופעילה בחברה. לתת הזדמנות הוגנת, שווה ואמיתית לרכוש ידע, להתקדם ולהתפתח מבחינה לימודית, רגשית וחברתית.

תמונת העולם העתידית הנוגעת להכלת תלמידים מכוונת בעיקרה ל:

◀ יצירת תשתית במערכת החינוך להשתתפותם של כלל התלמידים, למתן מענים לימודיים, רגשיים, טיפוליים וחברתיים ולמניעת הדרתם.

◀ גיבוש תרבות, אורחות חיים ושפה המותאמים לכלל האוכלוסייה.

◀ יצירת סביבה חינוכית-לימודית מגוונת והטרוגנית.

◀ חיזוק מסוגלותו של הצוות החינוכי לנהל תהליכי הוראה ולמידה בכיתה הטרוגנית.

◀ קידום פעולות חינוכיות, חברתיות ורגשיות התורמות לתקשורת וקשר איכותיים.

◀ קידום שיתופי פעולה ודיאלוג של המוסד החינוכי עם ההורים והקהילה.

הכלה אמיתית מכוונת **למגוון חברי הקהילה**; תלמידים, צוות חינוכי, הורים ושותפים נוספים. היא מזמנת שיח מעמיק ופתוח, המתקיים במרחב בטוח ומאפשר למידה, שאלת שאלות, התייחסות לאתגרים ולשיתופי פעולה. שיח מכיל ומזמין לשולחן עבודה משותף את כלל הגורמים ומדבר בגובה העיניים והלב.

כולנו, כאנשי חינוך מחויבים להכלה הנובעת ממעיינות הצדק והמוסר המאפשרת התבוננות מחודשת על המרקם החברתי, על הגיוון והצבע ונותנת מקום אמיתי לכולם.

צוותי החינוך יקרים, הנכם שותפים למסע חשוב ומרתק שיש בו נופים מרהיבים, עליות ומורדות, מהמורות וגשרים. בידיכם להפוך את החברה הישראלית למקום הוגן, פתוח ובטוח

ברכת הצלחה לכולם,

מירי נבון

מנהלת אגף בכיר הכלה והשתלבות

◀ חזרה לתוכן העניינים

דבר מנהלת אגף קדם יסודי

אנשי חינוך יקרים,

אחד היעדים החשובים של מערכת החינוך במדינת ישראל הוא השאיפה להוגנות, להכלה, להשתלבות ולצמצום פערים ברוח מגילת העצמאות של מדינת ישראל.

גן הילדים הוא מוסד חינוכי הפתוח בפני כל ילדה וילד בישראל, המאפשר להם הזדמנות שווה.

החברה הישראלית היא חברה רב גונית, וגן הילדים הוא בבואתו של המגוון הישראלי - קשת גדולה של ילדים המגיעים מרקע, מצורת חיים ומבתיים שונים.

הילד הגדל והמתחנך בחברה רב גונית, נחשף לדעות ולסגנון חיים שונה, מפתח סובלנות כלפי האחר, זהות אישית ומבט מורכב וחומל אודות הפרטים בחברה בה הוא חי. הגן העתידי נטוע בקהילה הסובבת אותו ומהווה קהילה שאינה מבוססת על אחידות, אלא דווקא על המגוון והשונות המהווה הזדמנות למפגש, ללמידה ולחיבור.

כאנשי חינוך בגני הילדים תפקידנו לראות את קשת התלמידים בכיתת הגן ולזהות את הצרכים והמענים הייחודיים לכל ילד. תוך יצירת סביבה תומכת המתייחסת לכיתת הגן כקהילה אחת משותפת ומכילה. חשוב שכל אחד מהם יחוש שייכות ומשמעות וירגיש שיש לו אפשרות לבטא את ייחודיותו תוך מימוש יכולותיו באופן מירבי ומיטבי.

לנוכח משבר הקורונה שפקד אותנו בשנה האחרונה, הוצבו בפנינו אתגרים חדשים בשדה החינוכי שהבליטו את הצורך להעניק מענה מותאם ומדויק לכל ילדה וילד. משבר הקורונה חייב אותנו כאנשי חינוך להעמיק את ההיכרות עם הילדים ובני משפחותיהם ולהתאים להם את המענים.

אני מקווה כי המסמך המצורף יאפשר לכן. להעמיק את תפיסת ההכלה וליישמה במרחב גן הילדים באופן מיטבי.

בהערכה רבה,

אורנה פז,

מנהלת האגף לחינוך קדם יסודי,

המנהל הפדגוגי, משרד החינוך

← חזרה לתוכן העניינים

גנות מספרת...

שולמית, גנות 37 שנה במערכת החינוך:

"בתחילת השנה, כאשר הובא לידיעתי כי אשלב בגני ילד הזכאי לשירותי חינוך מיוחדים, חששתי מאוד. לא ידעתי כיצד אצליח לעמוד באתגר העצום. לצד החששות הבנתי שזוהי הזדמנות נפלאה עבורי כמחנכת בגיל הרך, ליישם ולהטמיע את הערך החשוב "קבלת האחר" הלכה למעשה. ראיתי בכך שליחות אמיתית וזכות גדולה, לכן קראתי לה "מתנה לגן".

קיבלנו את מאור (שם בדוי) באהבה ובשמחה ככל ילד, התייחסנו בסבלנות ובסובלנות, הקשבנו לצרכיו ניסינו להיות לצדו ברגעים הטובים והקשים כאחד, ומאור החזיר לנו כפל כפליים, באהבה, בחיבוק, בעיניים מאירות.

ילדי הגן התייחסו למאור ברגישות רבה, למדו להבין את קשיו לצד חוזקותיו, לזהות רגעים של מצוקה ולסייע לו על פי הצורך. האווירה שנוצרה בגן העידה על תחושת שותפות למען מטרה. כל הצוות נרתם להצלחתו של מאור בגנו.

במהלך השנה ידענו עליות ומורדות, ולשמחתי הרבה קיבלתי הדרכה מקצועית, עזרה ואוזן קשבת. בסוף השנה, כשכל ילד בגן נשאל באופן אישי "מי החבר שאיתו ירצה להמשיך לבית הספר?" כולם בחרו במאור. התרגשתי ודמעתי. ידעתי והבנתי כי הצלחנו.

אין מילים לתאר את תחושות ההתרגשות והסיפוק אותן חוויתי. מאז אני מבקשת לשלב ולהכיל בכל שנה..."

"האמינו שאתם יכולים, ואתם כבר בחצי הדרך"

תפיסה חינוכית - מהותה של ההכלה

תפיסת ההכלה רואה בכל פרט חלק מהקהילה, אדם שווה ערך וזכויות, וחותרת לחיזוק ערכים של זכויות אדם וסובלנות למגוון האנושי. תפיסת ההכלה במערכת החינוך היא שלכלל התלמידים, על מגוון צורכיהם וחוזקותיהם, יש זכות להיות חלק ממערכת החינוך הכללית ושעל מערכת החינוך להתאים את עצמה לצרכים ולחוזקות המגוונים של כלל התלמידים. **תפקידה של מערכת החינוך הוא לאפשר את מימוש זכויותיהם של כלל התלמידים להשתתפות שוויונית ופעילה בחברה ולתת הזדמנות שווה ואמיתית לכולם לרכוש ידע, להתקדם ולהתפתח מבחינה לימודית, רגשית, חברתית וגופנית, תוך מתן מענה לצורכיהם, לנטייתיהם ולתחומי העניין שלהם.**

המוסד החינוכי שוקד על הסרת חסמים במטרה לאפשר השתתפות ומעורבות של כלל התלמידים בתהליכים לימודיים וחברתיים. בד בבד עליו לבנות מערכת יחסים שיתופית עם כלל הבאים בשעריו ולהתאים את סביבות ההוראה והלמידה. הצוות החינוכי אחראי לקידום כלל התלמידים תוך יצירת סביבה תומכת, מקבלת ומכילה. על חברי הצוות להכיר בשונות הקיימת בין התלמידים ולנהל מערך למידה ותמיכה רגשית וחברתית.

יחס אישי, טיפוח תחושת מסוגלות של כלל התלמידים, גיוון בדרכי הלמידה וההערכה התפקודית, הסרת חסמים ללמידה ולהתפתחות והנגשה, משפרים את סיכוייו של כל תלמיד לממש את הפוטנציאל האישי שלו ולהגיע להישגים לימודיים וחברתיים מתוך תחושת הצלחה, סיפוק אישי ומימוש עצמי. העקרונות המנחים של תפיסת ההכלה והפעולות הנדרשות להבטחת יישומם המיטבי מוצגים בארבעה תחומים: הארגוני, הפדגוגי, הרגשי-חברתי והפיזי-סביבתי.

1 | שינויי חוק ומדיניות ביחס להכלה

בעולם

הצהרת סלמנקה לגבי צרכים מיוחדים בחינוך (SALAMANCA WORLD STATEMENT ON SPECIAL NEEDS, 1994) (EDUCATION, UNESCO) ההצהרה, פרי מחויבותן של 92 ממשלות, אימצה את עקרון ההכלה בחינוך. ההצהרה כללה הכרה בשונות בצורכי הלומדים וקבעה כי הלומדים צריכים להיכלל בבתי ספר מן הזרם המרכזי באזורי מגוריהם. על בית הספר לתת מענה לכלל הלומדים.

האמנה בדבר זכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות (13 בדצמבר 2006) – "מדינות שהן שותפות מכירות בזכותם של אנשים עם מוגבלויות לחינוך. במטרה לממש זכות זו ללא הפליה ועל בסיס שוויון הזדמנויות, תבטחנה מדינות שהן תקימה מערכת חינוך מכילה בכל הרמות ובלמידה לאורך החיים".

במדינת ישראל

חוק החינוך המיוחד (התשמ"ח, 1988) – הורה על מתן העדפה להשמת תלמידי חינוך מיוחד במסגרות לימודים כלליות. תיקון מספר 7 לחוק החינוך המיוחד (התשס"ג-2002) – "חוק השילוב" – הוראתו נוגעת לשילוב תלמידים עם צרכים מיוחדים בחינוך הכללי וכן את זכאותם לתמיכה במסגרת תוכנית השילוב.

דו"ח דורנר (התשס"ט-2009) – פרסום הדו"ח כלל שתי המלצות מרכזיות: זכות ההורים לבחור את סוג המסגרת עבור ילדם, התיקצוב יתבצע על-פי רמת התפקוד וסוג המוגבלות – התקציב שייקבע יופנה לכל סוג מסגרת חינוכית בה ילמד התלמיד.

יעד 12, יעד ההכלה (התשע"ג-2013) – התייחס לשילוב הלומדים וקידומם בחינוך הכללי, תוך הרחבת יכולת הכלתם ומתן מענים מגוונים.

שנת "האחר הוא אני" (התשע"ד-2014) – מהלך שמטרתו חיזוק, הרחבה והעמקה של תהליכי הכלה במסגרות החינוך הכללי כך שהלומדים יוכלו להשתלב, להתקדם ולהתעצם.

תיקון 10 לחוק החינוך המיוחד (התשס"ח-2018) – עקרונותיו: הכללת מגוון רחב של תלמידים במערכת החינוך הכללית וצמצום הדרתם מהחברה כולה, מתן אפשרות להורים לבחור את סוג המסגרת החינוכית לילדיהם; שינוי במתכונתן של ועדות ההשמה והפיכתן לוועדות זכאות ואפיון; מתן תמיכות לתלמידים הזכאים לכך ושינוי מושג מהותי.

2 | הכלה במדינת ישראל

חזון ההכלה של מערכת החינוך

- < מערכת החינוך תטפח חברה המכבדת כל אדם והמאמינה בזכות הבסיסית של כל אחד ואחת לתחושת שייכות, להשתתפות אזרחית פעילה, לביטחון ולמוגנות תוך הכרה בייחודיותו ובתרומתו לחברה.
- < המערכת תיצור מגוון שירותי חינוך במוסדות החינוך המאפשרים לכלל התלמידים להיות שותפים במסגרת החינוכית, ובכך ליצור תמונת מראה לחברה מכילה והומאניסטית הרואה במגוון האנושי נכס.
- < תינתן הזדמנות שווה והוגנת לכל תלמידה ותלמיד לפתח ולממש את יכולותיהם במלואן.

מטרות מערכת החינוך

- < הכלת מגוון התלמידים במוסדות החינוך הכללי תוך יצירת תשתית במערכת החינוך להשתתפותם של כלל התלמידים ולמתן מענים לימודיים, רגשיים, טיפוליים וחברתיים מגוונים ומותאמים פרטנית וקבוצתית באופן שיתמוך בהתפתחותם ובזכותם לנראות ויאפשר את קידומם ואת מניעת הדרתם ממערכות החינוך, מהקהילה ומהחברה כולה.
- < גיבוש תרבות, אורחות חיים, שיטות לימוד ועיצוב סביבות למידה ונהלים המותאמים לכלל האוכלוסייה.
- < יצירת סביבה חינוכית-לימודית מגוונת, הטרורגנית ומכילה לכלל התלמידים תוך שימוש בשפה ובפרקטיקות המובילות להטמעת ההכלה כדרך חיים.
- < הטמעת תפיסה, כלים ופרקטיקות בקרב הצוות החינוכי לניהול כיתת גן הטרורגנית עם מגוון תלמידים.
- < הכשרת הצוות החינוכי וחיזוק מסוגלותו לנהל תהליכי למידה בכיתת גן הטרורגנית תוך שימוש בכלים פדגוגיים, רגשיים וחברתיים מגוונים ומשמעותיים לצורך למידה, הערכה תפקודית וחינוך מכיל.
- < מתן מענה מותאם לתלמידים הזקוקים למענים ייחודיים, ובכללם תלמידים הזכאים לשירותי חינוך מיוחדים, תלמידים עם יכולות גבוהות, עולים חדשים, ילדים ונוער בסיכון וכדומה.
- < יצירה, חיזוק, הרחבה והעמקה של פעולות חינוכיות, חברתיות ורגשיות בחינוך הכללי במטרה לקדם תקשורת וקשר איכותיים בין מגוון התלמידים.
- < ביסוס, קידום ושיפור שיתופי הפעולה והדיאלוג של המוסד החינוכי עם ההורים ועם הקהילה.

3 | המוסד החינוכי כמקדם הכלה

קידום ההכלה משמעותו הכלה וקבלה של כלל התלמידים על צורכיהם המגוונים ובכלל זה התלמידים עם המוגבלויות לשורות המסגרת החינוכית הכללית, ובאופן רחב יותר – ראיית מערכת החינוך כחלק מחברה ומקהילה המקנה לפרט תחושת שייכות לצד ההכרה בייחודיותו.

הטמעת תפיסת ההכלה כרוכה בהיערכות, בשיתופי פעולה ובשילוב ידיים של בעלי התפקידים המרכזיים, ההורים, התלמידים וכלל הגורמים המעורבים בשדה החינוך.

יצירת תרבות פדגוגית של הכלה במובן העמוק של המושג מחייבת התיחסות להבטים שונים: חברתיים קהילתיים ותרבותיים בהם הגן פועל וזאת מעבר לפדגוגיה. כלומר, יצירת שפה משותפת וקוהרנטית לכלל המעורבים ביצירה החינוכית.

3.1 | עקרונות לקידום מערכת חינוך הטרוגנית ומכילה - הכלה כדרך חיים

א. **תלמידים הזקוקים למענים ייחודיים**, בכללם תלמידים הזכאים לשירותי חינוך מיוחדים בגנים ובכיתות החינוך הכללי, הם חלק אינטגרלי מכיתתם, ממגמות הלימוד ומקבוצות הלמידה שבהן הם לומדים. אין להדירם או לבדלם משאר תלמידי המסגרת החינוכית ומערכת החינוך.

ב. **הסרת חסמים** בפני נוכחותם והשתתפותם הלימודית והחברתית של תלמידים הזקוקים למענים ולהתאמות ייחודיים לקידום הישגיהם.

ג. **הוגנות כערך יסוד מחייב ומוביל** – מתן הזדמנות שווה לכלל התלמידים להתפתח, להשתתף באופן פעיל ומשמעותי, להתקדם ולממש את היכולות הגלומות בהם ללא קשר למוצאם, תרבותם, מוגבלותם, גילם, מגדרם, נטייתם המינית, שפתם, יכולותיהם, דתם, אמונתם וכדומה.

ד. **לחגוג את המגוון כנכס** – הייחודיות והמגוון הם נכס המקדם את שגשוגה של חברה. המגוון הוא נורמה ולא היוצא מן הכלל, והוא משקף את פני החברה בכללה.

ה. **"חיוני לחלק-טוב לכולם"** – מתן מענים מותאמים לתלמידים הוא חלק בלתי נפרד ממכלול המענים שמהם יכולים להיתרם כלל התלמידים, וכל זאת – בלי לגרוע מהמענה הייחודי לו זקוק התלמיד.

ו. **"שום דבר לא עלינו בלעדינו"** ("NOTHING ABOUT US WITHOUT US") – ביסוס והרחבת השותפות בין הצוות החינוכי והטיפול לתלמיד ולהוריו. התלמיד והוריו שותפים בקביעת התוכנית האישית, דרכי העבודה והמענים הנדרשים לקידומו. אם התלמיד והוריו אינם מסכימים לטיפול או לתוכנית מסיימת, יש לבחון עמם אפשרויות נוספות, חלופיות.

ז. "יישום ערכי ההכלה על פני כל הרצף ההתפתחותי - יישום ערכי ההכלה ועקרונותיה יחול על כל שלבי הגיל ויותאם להתפתחותם האישית, הקוגניטיבית, החברתית והרגשית של מגוון התלמידים.

3.2 | פעולות לקידום מערכת חינוך הטרוגנית ומכילה

- א. תכנון, התאמה והנגשה של חומרי למידה, דרכי הוראה והערכה על מנת לאפשר לכל תלמידה ותלמיד לממש את יכולותיהם במלואן, ואת הזכות לנראות תוך התחשבות בכלל צורכיהם הפרטניים.
- ב. התאמת מרחבי הפעילות הפנים והחוץ גניות והבית ספריות והנגשתם בכלל ההיבטים.
- ג. קידום הוראה מגוונת ומותאמת בכיתה הטרוגנית - דרכי ההוראה, הלמידה והערכה בבית הספר ובגן תהיינה נגישות ומותאמות לכלל אוכלוסיית הלומדים בהתבסס על שלושה עקרונות: מגוון אופני ייצוג "מאה שפות" (מלגז'י), ריבוי דרכי פעולה והבעה ופעילויות לימודיות מותאמות המרחיבות את מידת המעורבות של התלמידים בתהליכי הלמידה ובכלל העשייה החינוכית.
- ד. ביסוס ההתאמות בכל ארבעת התחומים: פדגוגי, רגשי חברתי, ארגוני ופיזי-סביבתי. ההתאמה ממוקדת בארבעה תחומים מרכזיים ששלובים זה בזה והמאפשרים התבוננות מעמיקה, המבוססת על תפיסה הוליסטית של התלמיד הרואה במוסד החינוכי ובבאים בשעריו מכלול שלם על מגוון צורכיהם.
- ה. הרחבת הגמישות ופיתוח מודלים שונים למתן מענים - תמיכה נוספת בתלמידים הזקוקים לכך תתקיים במסגרת קבוצתית או בעבודה פרטנית (הוראה שיתופית בכיתה מלאה לשם ביצוע הוראה מותאמת, הוראה במסגרת קבוצה קטנה מחוץ לכיתה או בתוך הכיתה ועבודה פרטנית).
- ו. בניית תוכנית אישית לתלמיד בתחומי התפקוד השונים בשיתוף הצוות החינוכי, התלמיד והוריו וגורמי מקצוע רלוונטיים (חוזר מנכ"ל יישום חוק החינוך מיוחד - ועדות מתוקף חוק)
- ז. בניית תוכניות עבודה ולמידה כיתתיות ובית ספריות המקדמות הכלה. התוכניות יהיו ברורות, בהירות, ישימות וגמישות הלוקחות בחשבון את מכלול הצרכים, החוזקות והמענים הפרטניים והקבוצתיים עבור תלמידים הזקוקים למענים ייחודיים. תוכניות העבודה ייבנו בשיתוף הצוות החינוכי, ההורים וגורמי מקצוע רלוונטיים ותיבחן יעילותן והתאמתן במהלך השנה, בפרקי זמן קבועים מראש. תוכניות העבודה תהיינה מבוססות נתונים וזמינות לכלל השותפים לתהליך.
- ח. יצירה והרחבה של מעגלי שותפות לשם העמקה וקידום הכלתם של מגוון תלמידים ובני משפחותיהם לאורך היום ובקהילה. מעגלי השותפות יכללו את הצוות החינוכי והטיפולי, התלמיד ו/או הוריו, הדרכה, מתי"א, שירות פסיכולוגי-חינוכי, מרכזי מחוננים, קהילה, רשות מקומית, מגזר שלישי, תנועות וארגוני נוער וכדומה.

- ט. **יצירה והרחבה של מעני ההכלה** – ההכלה תיתן מענה למעגלים מתרחבים: התלמיד כפרט, הגן, הצוות החינוכי, ההורים והקהילה.
- י. **העמקת הקשר השוטף עם ההורים וליווים** תוך למידה של היבטים נוספים של חיי התלמיד מעבר למתרחש בין כותליהגן. הידוק הקשר יסייע להורים ולצוות החינוכי להעניק תמיכה לתלמיד ולסייע לו במכלול ההיבטים.
- יא. **הדדיות בין מערכת החינוך הרגיל למערכת החינוך המיוחד** – קידום עבודת צוות של גורמי החינוך הכללי וגורמי החינוך המיוחד הפועלים בתוך המוסד החינוכי עבור ביסוס והרחבת מענים תומכים למגוון המורים והתלמידים.
- יב. **שותפות עם מערך החינוך המיוחד והמתי"א** כמערכת תומכת בצוותי החינוך הכללי למתן מענה בהתאם לצרכי התלמידים והצוות.

3.3 | קידום כיתת גן הטרוגנית ומכילה

- < הגישה המכילה מכירה ומכבדת את ההבדלים הקיימים בין הילדים ומתייחסת למכלול ההיבטים בחיי הילד ולא רק בהיבט של השונות. ביסוס גישה מכילה עשוי להיות כרוך בשינויי עומק של עמדות, תפיסות ותהליכים המתרחשים בחלל הגן, בחצרות, בסביבות הלמידה והמשחק ובמערכות היחסים של הבאים בשערו.
- < צוות גן ילדים המאמץ תרבות מכילה, לצד פיתוח פרקטיקות מכילות, הופך את הגן למקום תומך וממריץ עבור הילדים וכלל חברי הצוות. גן שכזה בונה קהילה רחבה ופועל בשיתופי פעולה עם מגוון גורמים לקידום ולשיפור ההזדמנויות החינוכיות.
- < הגן העתידי הוא גן ייחודי המאפשר לילדים ולצוות הגן לעצב, לפתח וליצור את הגן הייחודי שלהם באופן מתמיד ותוך אינטראקציה מיטבית. למעשה, הייחודיות מתהווה עם יצירת התאמות לצרכים של הילדים, הצוות והסביבה המשתנה. הגן העתידי מבוסס על האמונה ביכולתם של הילדים וצוות הגן לפעלנות: ליזום, לחקור, ללמוד, להוביל ולייצר את תרבות הגן שלהם. עקרונות הגן העתידי מהווים בסיס לעבודה חינוכית מכילה, ביניהם: ארגון סביבת גן גמישה – פנים וחץ – המאפשרת התנסות ובחירה של הילדים, ניהול סדר יום המכיל שגרות והמאפשר שינויים בהתאם לצרכים, מעורבות ושותפויות של הצוות החינוכי, ושותפות הורים.
- < ביטוי אישי, יזמות ויצרנות, קהילתיות ולמידה במרחבי חיים מהווים עוגנים פדגוגיים המובילים את התפיסה ומיושמים תוך שימוש בפרקטיקות למידה, ארגון המרחב, ניהול זמן ושימוש בתוכן העולה על ילדי הילדים והצוות. מטרת העל של הגן העתידי היא להביא לשלומות ולרווחה נפשית של כלל באי הגן.
- במסגרות החינוך הקדם יסודי ניתנים מענים נרחבים למגוון צרכים של ילדים. לרשות הגננות ולצוותי החינוך עומדות מגוון תוכניות התומכות בראיית הפרט ותפקודו בהתאם לגיל ובהקשר לקבוצת בני גילו וקידום תהליכי למידה והתפתחות, לצד סביבה חינוכית, מיומנויות פדגוגיות מתקדמות ופיתוח מקצועי נרחב בתחומים הללו.

להלן חלק מהמענים העומדים לרשות צוותי הגן:

1. **כלי תצפית דיגיטלי** - כלי תצפיתי להיכרות מעמיקה עם ילדי הגן - הערכת כל תחומי ההתפתחות בהלימה לתוכניות הלימודים בגן כבסיס לתכנון תוכנית עבודה תוך מתן מגוון מענים מותאמים.
2. **קידום אקלים חינוכי מיטבי** - שאלון אח"מ בגיל הרך - תפיסה המזמנת הכרה בהשפעות של ארגון הסביבה, יחסי הצוות, חשיבות תקשורת בינאישית בין כל באי הגן, עבודה מותאמת לצרכים מגוונים של ילדים וקיומם של מגוון מענים מותאמים. להרחבה: **חוזר מנכ"ל אקלים** (פרק ד)
3. **תוכנית כישורי חיים בגיל הרך** - כמקדמת מיומנויות וכישורים חברתיים לפיתוח תהליכי אמפטיה ורגישות לאחר בקרב כלל ילדי הגן (ביטחון, שייכות, מסוגלות).
4. **תוכנית מסגרת לגן הילדים** - בבסיסה "אקלים גן הילדים מבוסס על אווירה מקבלת, תומכת וחמה..."
5. **קווים מנחים לעשייה חינוכית בגן הילדים** - כמקדמת תהליכים ההתפתחותיים שאותם עוברים ילדים בגיל הגן בתחום הפיזי, הרגשי, החברתי, השפתי והקוגניטיבי. העשייה מדגישה את חשיבות השפעת הסביבה על ההתפתחות ומצעות דרכים להבטחת אקלים גן מיטבי.
6. **תוכניות תוספתיות** כגון: מעגן, אור, תוכניות רשותיות.
7. מענים בתחום ההתנהגות - התמודדות עם בעיות התנהגות קיצוניות בגיל הרך.
 - < **מודל צומ"ת** (צוות מקצועי תומך) - מודל מחוזי הפועל כמענה התנהגותי-טיפולי לילד ולמעגלים הסובבים אותו - צוות הגן והוריו. הצוות כולל מנתח/ת התנהגות, יועצת/ת חינוכית ופסיכולוגית.
 - < **שעות ניתוח התנהגות** - שעות הניתנות לילדים בחינוך הרגיל שאינם זכאים לשירותי חינוך מיוחדים, לצורך מתן מענה למגוון צרכים (התפתחותיים, רגשיים, התנהגותיים וכו').
8. מענים פרטניים או קבוצתיים לילדי גן שזכאים מתוקף חוק לשירותי חינוך מיוחדים מ"סל השילוב המוסדי" או ה"סל האישי".
9. לוח גאנט לתכנון עבודה **בכיתת גן הטרוגנית**/ לוח גאנט **לתכנון עבודה עם ילדים זכאי שירותי חינוך מיוחדים**.

3.4 | התאמות להכלה

דרכי הפעולה המתייחסות לכלל ההתאמות המוצגות להלן, יחולו בעת למידה מקרוב ומרחוק, בשגרה ובחירום.

התאמה ארגונית

- ◀ ביצוע תהליך קליטת תלמיד והיכרות עמו.
- ◀ מיפוי כלל התלמידים בגן לשם העמקת ההיכרות.
- ◀ בניית תוכנית עבודה בשיתוף הורים. התוכנית כוללת מטרות, יעדים, משימות וגורם מבצע.
- ◀ בחינת תוכנית העבודה לאחר תקופה על מנת לבחון את ההתקדמות ואת הצורך בהפניה לוועדות מתוקף חוק.
- ◀ שיח שוטף עם הורים.
- ◀ הבניית מסגרות המאפשרות ביטוי אישי של חוזקות התלמיד.
- ◀ שגרות וסדיריות לניהול עבודת הצוות החינוכי התומך.
- ◀ בניית שותפויות: צוות חינוכי, הורים, קהילה וגורמי רשות.
- ◀ גמישות ובחירה בתכנים, בקבוצות ובסביבות הלמידה.
- ◀ תכנון ויישום מועדים קבועים לשיח מקצועי, למידת עמיתים וקידום שיתופי פעולה בין חברי הצוות החינוכי, צוות החינוך המיוחד והצוות הטיפולי.

התאמה פדגוגית

- ◀ זיהוי וצמצום חסמי למידה והשתתפות של התלמיד.
- ◀ בניית תוכנית עבודה מותאמת פרט, דרכי למידה מותאמות שיאפשרו השתתפות פעילה, אוטונומיה, תחושת שייכות, התפתחות וקידום תחומי עניין של התלמיד.
- ◀ הנגשה והתאמה של דרכי הוראה, למידה והערכה מגוונות ומותאמות לתלמיד.
- ◀ ביצוע הטרמה או הקנייה פרטנית לפני פעילות בגן.
- ◀ קיום תהליכי הערכה המתייחסים ליכולות התלמיד.

התאמה רגשית-חברתית

- < הפעלת תוכניות רגשיות וחברתיות התומכות בהכלת התלמיד.
- < העמקת ההיכרות עם התלמיד גם בשעות הפנאי תוך חיבור לחוויות אישיות ורלוונטיות.
- < קידום של רווחתם הרגשית-חברתית של התלמידים באמצעות הבניית סדירויות קבועות ושוטפות באופן פרטני ובקבוצות קטנות לשיח רגשי-חברתי.
- < קידום הרווחה הרגשית ותחושת המסוגלות של כלל באי הגן באמצעות ליווי, תמיכה ומתן מענה קבוע ומתמשך לצרכיהם באופן שיסייע להם למלא את תפקידם בצורה מיטבית.
- < קיום דיאלוג המבוסס על שיתופי פעולה ועל כבוד הדדי בין כלל באי הגן וביצוע מפגשים סדורים לעבודה עם ההורים ועם התלמידים.
- < שמירה על רצף חינוכי בין מסגרות החינוך השונות - המוסד החינוכי, צוותי הצהרון, המועדוניות - לבין מסגרות החינוך במעברים בין מעון-גן-יסודי.
- < הקפדה על מעורבות ועל השתתפות של כלל התלמידים וההורים בפעילויות חברתיות וקהילתיות.

התאמה פיזית וסביבתית

- < הנגשה פיזית וסביבתית של מרחבי הלמידה.
- < עיצוב מרחב גני המאפשר דרכי הוראה - למידה המותאמות לתלמיד ולצרכיו הפרטניים. מתן אפשרויות ביטוי ודרכי חשיבה שונות המעודדות סקרנות, בחירה ועשייה המותאמות לצרכיהם הפרטניים של התלמידים. יש לאפשר גמישות ושינויים על מנת לתת מענה לקבוצות וליחידים.
- < הקמת מרחב מכיל המעניק תחושת ביטחון ושייכות לכלל באי הגן.
- < הנגשות - באחריות הרשות המקומית הבעלות להנגיש ולערוך את ההתאמות הנדרשות לגן בהתאם לצרכים של התלמידים והורי הלומדים בגן והעתידיים ללמוד בו בשנות הלימודים הקרובה
- < בפעילות חברתית המתקיימת מחוץ למרחב הגן יש להקפיד על השתתפותו של כל תלמיד.
- < חשוב להעניק לזווית ותמיכה לתלמיד ולהוריו לגבי השימוש באמצעים הטכנולוגיים.
- < בעת למידה מחוץ למרחב הגני יש להשתמש בעזרי שמע ככל הנדרש כגון: הקלטות, שירים, סיוע בחומרי עזר מותאמים.

← חזרה לתוכן העניינים

צוות הגן

תחום הליווי	בעל התפקיד
<p>משימות ברמת הכלל -</p> <ul style="list-style-type: none">מיפוי ילדי הגן בכל תחומי ההתפתחות בגן הילדים באמצעות כלי תצפית דיגיטלי.היכרות מעמיקה עם כל אחד מן הילדים באמצעות תצפיות ומעקב אחר תוצרי הלמידה של כל ילד.אחריות לקידום הוראה ולמידה מותאמת בהתאם לעקרונות הגן העתידי.יצירת אינטראקציה איכותית באופן יחידני עם כל ילד: פיתוח אמפתיה ורגישות כלפי צרכיו, התייחסות דיפרנציאלית ומתן מענה רגשי, מתן משוב על תפקודו ועל התנהגותו.איתור קשיים וצרכים ייחודיים של ילדים ובניית תכנית עבודה מותאמת מבוססת נתונים.הפעלת תוכנית רגשית חברתית בגן ובניית אקלים גן מיטבי בהלימה לתפיסת הגן העתידי ולהתייעצות עם גורמי תמיכה.ניהול ותכלול הקשר ובניית שיתופי פעולה עם גורמים מקצועיים וההורים לגיבוש מענים לילדי הגן ההטרוגני, בכללם ילדים הזקוקים למענים ייחודיים.ארגון הסביבה החינוכית בהתאם לתפיסת הגן העתידי. <p>משימות ברמת הפרט -</p> <ul style="list-style-type: none">בניית תוכנית עבודה פרטנית תוך מעקב אחר התוכנית ותיווכה לכלל אנשי הצוות בגן.מיצוי אפשרויות לילדים מאותרים.קבלת החלטות באשר להפניה לגורמים מקצועיים בשיתוף הורי הילד.העברת מידע מקצועי להורי הילד המשולב (לא יימסר מידע דרך הסייעת האישית).	<p>מנהלת הגן</p>
<ul style="list-style-type: none">שותפות מלאה בהיכרות עם הילדים על מכלול צרכיהם.שותפות פעילה לבניית תוכניות חינוכיות ופרטניות בישיבות הבין מקצועיות ולביצוע התוכניות, תוך מעקב אחר ההתקדמות של כל ילד.ניהול והובלת הצוות לביצוע היעדים הפדגוגיים בהתאם לתוכנית העבודה.	<p>גנות משלימה</p>

תחום הליווי	בעל התפקיד
<ul style="list-style-type: none">< מתן סיוע פיזי לילדי הגן על פי צורכיהם הייחודיים.< סיוע בשמירה על בטיחות ילדי הגן.< תמיכה בגננת במימוש תוכנית העבודה הגנית והפרטנית של הגן.< סיוע ותיווך לילדים בעת הפעילויות במהלך היום בגן - כגון יצירה, משחק, פעילות חופשית וכו'.< שותפות ביישום הנחיות הצוות המקצועי המלווה את הגן בביצוע תוכניות התערבות לעבודה עם ילדי הגן.	סייעת הגן
<ul style="list-style-type: none">< חלק בלתי נפרד מהצוות החינוכי ומתוכנית התמיכה החינוכית-טיפולית הכוללת עבור התלמיד הזכאי לשירות זה בהתאם לצרכיו.< קידום ושיפור מיזמויות חברתיות.< מעורבות בבניית תוכנית אישית לילד המשולב.< שימוש כשותפה מרכזית לביצוע התוכנית האישית בסדר היום.< שותפות במעקב אחר יישום התוכנית האישית תוך שיתוף המידע עם מנהלת הגן.< אספקת ליווי לתלמיד, הנגשה ותמיכה בהתאם לצרכיו (פיזי, לימודי, רגשי וכו) בהנחיית הצוות החינוכי והטיפול.	סייעת משלבת (אם קיימת)

המערך התומך

בעל התפקיד	תחום הליווי	סדירות
מפקחת	<ul style="list-style-type: none"> < משמשת כתובת עבור הגנות בעת התמודדות עם מצבים מאתגרים. < קישור ותיווך בין גורמים מקצועיים רלוונטיים לבין הגנות: יועצת, פסיכולוג או פסיכולוגית, מתי"א וכדומה. < הקצאת תוכניות ומענים נוספים קיימים ברשות ובמחוז (צוות צומ"ת, מעגן, מאגר התוכניות של 360 וכדומה). < סיוע לגנות במצבים בהם קיימים פערים או מחלוקות עם הורי ילדים בכלל והמשולבים בפרט ותמיכה בהן. < בחינת כל שלבי מיצוי תהליכים בתוכנית ההתערבות האישית והטיפול בילד, בשיתוף אנשי מקצועי רלוונטיים. < הבניית סדירות ופלטפורמות המאפשרות הכלה רגשית של הגנות, בשיתוף גורמי מקצוע. < שותפות עם המתכללת בבניית פיתוח מקצועי מותאם, ליווי והדרכת הגנות בנושאי הכלה והשתלבות ומתן מענה מקצועי לאתגרים. 	<ul style="list-style-type: none"> < ביקורים בגן בהתאם לצורך. < קשר טלפוני ואינטרנטי בהתאם לצורך. < מפגשי מליאה עם גנותיה.
גנות מובילה	<ul style="list-style-type: none"> < סיוע לגנות בחיזוק הקשר עם ההורים והקהילה. < בנייה והובלה של קהילת אשכול לומדת ותומכת. < זימון מקום לשיח אודות אתגרי הכלה והשתלבות ופתרון בעיות במפגשי האשכול. < יצירת הזדמנויות ללמידת עמיתים התומכת ביישום תהליכי הכלה והשתלבות. < הבניית קבוצות היועצות ותמיכה (במפגשי פנים אל פנים ובמפגשים וירטואליים). 	<ul style="list-style-type: none"> < בגנים שבהם יש צורך להכלה של הצוות החינוכי או תמיכה - ביקור בגן לפחות אחת לחודש. < מפגשי אשכול. < קשר טלפוני ואינטרנטי. < מפגשים אישיים פנים אל פנים (או מרחוק).

סדרויות	תחום הליווי	בעל התפקיד
<ul style="list-style-type: none"> < כניסה אינטנסיבית לגנים מאוחרים. < מפגשים עם גנות בהתאם לצרכים שאותרו (יחידני/קבוצתי/אשכולי). < קשר טלפוני או מיילי עם גנות. 	<ul style="list-style-type: none"> < גיבוש מענים מותאמים למאפייני הגן בנושאים פדגוגיים, מציאת פתרונות ודרכי פעולה. < הדרכת הגנת בארגון סביבה חינוכית מותאמת לילדים הזקוקים למענים ייחודיים ובהרכב קבוצת הגן. < סיוע בקידום תוכנית סדורה בנושא אקלים חברתי רגשי. 	<p>מדריכה פדגוגית</p>
<ul style="list-style-type: none"> < מתן מענה לגנים אשר נבחרו ע"י המפקחת והיועצת לליווי ולהתערבות אינטנסיבית. < מתן מענה לגנת ממוקד צורך / בהיועצות עם צוות ההדרכה ופיקוח. < שותפות היועצת בהקניית ידע בתחום במסגרת השתלמויות גנות. 	<ul style="list-style-type: none"> < תמיכה בגנת ובצוות הגן בהכלת ילדים מאתגרים ולווי התהליך. < תמיכה רגשית בגנת. < יצירת מבנים ומודלים להכלה. < חיזוק תחושת המסוגלות של צוות הגן בנושאים הבאים: < יצירת אקלים מיטבי. < הובלת תהליכי שינוי. < גיבוש עמדות, זיהוי הדמנויות ואיתור אתגרים בנוגע להכלת ילדים. < ייעוץ בבניית תוכנית גנית או אישית המתבסס על מיפוי צרכים ייחודיים (כלי תצפית דיגמלי) בהתאם למאפייני הגן, הצוות החינוכי והילדים. < עידוד ומתן כלים לקידום שותפות עם הורי הילד המשולב ועם כלל הורי הילדים בגן. < סיוע בבניית תוכנית להכלה רגשית חברתית כישורי חיים. < חיזוק שותפויות של בעלי תפקידים – רשות, מתי"א, רווחה, שפ"ח וכו'. 	<p>יועץ ויועצת</p>

סדירות	תחום הליווי	בעל התפקיד
<ul style="list-style-type: none"> < המענים יינתנו בהתאם למשאבי השפ"ח ולצרכים ברשות. < ניתנים מענים ברמה מערכתית. < ייעוץ במצבי לחץ, חירום ומשבר. < פעילות בכל נושא הוועדות מתוקף חוק. < שותפות לפורום גיל רך ברשות על ידי מנהל השפ"ח או מי מטעמו. 	<p style="text-align: center;">הקניית ידע בתחומים הבאים:</p> <ul style="list-style-type: none"> < היבטים התפתחותיים – חינוכיים, תהליכי למידה בהקשר התפתחותי. < שותפות הורים. < קידום מסוגלות אישית – מקצועית של הגננת והצוות. < השתתפות בצוות מקצועי שתכליתו דיון וגיבוש מענה לסוגיות הקשורות לעבודת צוות, לדרכי איתור של ילדים, להבנת הצרכים ההתפתחותיים והנפשיים של הילד והמענים המותאמים לו אישית. < ייעוץ למנהלת הגן ולצוות באשר להכלת ילדים וליצירת תרבות של הכלה. < מתן מענים מערכתיים במצבי לחץ, חירום ומשבר כולל מצבי סיכון התנהגותי. < ליווי מנהלת הגן וההורים בכל נושא הוועדות מתוקף חוק. < העברת הרצאה או סדנא לצוותי הגנים (מנהלות גן וסייעות) ולהורים. <p style="text-align: center;">*הערה: כל המענים ניתנים בהתאם למדיניות אגף פסיכולוגיה ולמשאבי השפ"ח ברשות.</p>	<p style="text-align: center;">פסיכולוג או פסיכולוגית חינוכיים (שפ"ח – שירות פסיכולוגי חינוכי)</p>

בעל התפקיד	תחום הליווי	סדירות
גנות שילוב	<ul style="list-style-type: none"> < כתובת מקצועית עבור הצוות החינוכי למתן מענה לילדים הזכאים לשירותי חינוך מיוחדים וילדים עם מגוון צרכים הזקוקים למענים ייחודיים. < חשיבה משותפת עם מנהלת הגן וצוותה בכל הקשור לנושא שילוב מיטבי. < ליווי הגנות בגיבוש מענים מותאמים לקידום ההכלה החברתית לילד המשולב. < שותפות בבניית תוכנית אישית לילד המשולב וביישומה. < סיוע לגנות וצוותה בגיבוש התאמות פדגוגיות והנגשת תוכני הלימוד לילדים משולבים. < שותפות על פי הצורך בתהליכי ההפניה לוועדות מתוקף החוק. 	<ul style="list-style-type: none"> < שותפות בישיבות צוות ומפגשי הורים באופן סדור על פי תוכנית עבודה מובנית. < מתן מענה לתלמידים בהתאם ליעדי התוכנית האישית בתחומים השונים, במסגרת השעות שהוקצו לגן.
	<ul style="list-style-type: none"> < ליווי והנחייה של הצוות החינוכי והטיפולי בעבודתו עם הילדים בגן. < ניסוח וקביעת מטרות ויעדים מותאמים לילדים המשולבים. < ליווי והנחייה מקצועית לגנות השילוב ובניית תוכניות בצוות רב מקצועי. < שיתוף פעולה עם הגנות בהתאמת המענים הניתנים מטעם המת"א לצורכי הילד. < שותפות במפגשים עם הורים. < שותפות על פי הצורך בתהליכי ההפניה לוועדות מתוקף החוק. < השתתפות על פי הצורך בדיוני הצוות הרב מקצועי לבחינת זכאות לשירותי חינוך מיוחדים ולקביעת הרכב התמיכות בסל האישי. 	<p>הנחייה לצוות הגן:</p> <ul style="list-style-type: none"> < בגין כל תלמיד המקבל תמיכה מסל השילוב (הסל המוסדי) - 0.3 ש"ש. < בגין כל תלמיד המקבל תמיכה מסל אישי - 0.5 ש"ש.
מומחי תחום מת"א		

מעגלי תמיכה נוספים

בעל התפקיד	תחום הליווי	סדירות
מנחמי התנהגות	<ul style="list-style-type: none"> בניית תוכנית לקידום הילד בשיתוף הגננת בהתאמה לדרכי עבודתה ולרוח הגן. ליווי והנחייה של הצוות החינוכי בעבודתם עם הילדים בגן בהיבטים התנהגותיים (ארגון סדר יום, ניהול צוות, מתן כלים להתמודדות וכו'). 	<p>מענה דיפרנציאלי בכל הגילאים על פי החלטת המפקחת עבור ילדים המגלים קושי בתחום ההתנהגותי-רגשי שאינם זכאים לשירותי חינוך מיוחדים מתוקף חוק.</p>
מחלקת או אגף חינוך ברשות	<ul style="list-style-type: none"> איתור צורכי הגננות ברשות וגיבוש מענים מותאמים לצורכי הגננת והגנים. תמיכה, ליווי וגיבוש הנגשות מותאמות לילדים משולבים. מתן משאבים ותמיכות לגננת ולגן בהתאם לצרכים הנוגעים להכלת תלמידים ושילובם. קידום והפעלת תוכניות רשותיות לסיוע לצוות הגן ולתמיכה בילדים מאתגרים. הקצאת סיעות בהתאם לפילוחי הסל האישי. 	<ul style="list-style-type: none"> סדירות של פורום גיל רך יישובי. מתן מענים במסגרת סדירות קבועות שנקבעו על ידי הרשות בפורום גיל רך יישובי.
מדריכת הכלה במחוז	<ul style="list-style-type: none"> שותפות בגיבוש תפיסת ההכלה ועמדות הצוות ביחס לשילוב והכלה. ייעוץ לצוות המוביל באיזור הפיקוח בכל הקשור לכיתת גן הטרזגנית הכוללת גם תלמידים הזקוקים למענים ייחודיים. תמיכה בתהליך הפניית ילדים לזעזועות מתוקף חוק. סיוע לצוות המוביל בגיבוש פרקטיקות להכלה ולהתמודדות עם אתגריה. 	<p>פנייה בהתאם לצורך</p>

הורי הגן

<p>< העברת מידע רלוונטי למנהלת הגן על הילד שיסייע לבסס את יחסי האמון ולבניית תוכנית התערבות מתאימה עבור הילד.</p> <p>< חשיבה משותפת באשר לשיתוף יתר הורי הגן אודות המוגבלות.</p> <p>< שותפות בבניית תוכנית אישית לילדם ובקביעת מטרות ודרכים לקידומן.</p> <p>< שותפות בפילוח התמיכות של הילד בהתאם למענים קיימים.</p> <p>< שמירה על קשר רציף ועדכונים שוטפים בדרך המתאימה לכל השותפים.</p>	<p>הורי הילד המשולב</p>
<p>< קידום (החל מאסיפת הורים ראשונה) שיח מכיל המבוסס על "האני מאמין" של הגנות שלכל ילד בגן יש מקום באשר הוא. ראיית ההורים כשותפים טבעיים תוביל לקידום תהליכי קבלה והכלה בגן.</p> <p>< קידום תפיסה הרואה ב"ועד ההורים" משאב לביסוס מטרות חינוכיות ותפיסת ההכלה למעשה.</p> <p>< התאמת פעילויות עם הורי הגן תוך ראיית צורכי הילד המשולב כשותף מלא ככלל ילדי הגן.</p>	<p>כלל הורי הגן</p>

מילות סיום

גן הילדים במהותו כגן עתידי על סדר היום שלו, הגמישות והבחירה, הפתיחות, פינות העבודה והמשחק המגוונות, מאפשר להעניק לילדים מגוון אפשרויות ללמידה ולהתפתחות, כל אחד כפי יכולתו, כל אחד לפי צרכיו. התיקון לחוק מזמן לצוותי החינוך בגנים ומעודד אותם לקיים התבוננות מחודשת על עיצוב סביבת הגן, פינות הגן, סדר היום, סידור המרחב הפיזי, כמנופים להכלתם ושילובם של הילדים ולמתן מענה לכלל צרכי הגן. עומדת בפנינו הזדמנות לחולל שינוי לטובת כל ילד וילדה באשר הם וליצור עבורם סביבה התפתחותית מיטבית. אנו זוכים להיות חלק מביסוס עמדות של כלל באי הגן לפתיחות ולקבלת השונה. הדבר יאפשר לילד לגדול כמבוגר הרואה מגוון אנשים שונים ועם מוגבלות כחלק טבעי מחייו ולפתח סובלנות, אמפטיה והקשבה לצרכים של כל אדם כאדם ולחזקות שיש בו.

**"לפעמים צריכים ללכת לפני הילדים להראות להם את הדרך.
לפעמים, אפשר ללכת עם הילדים כשיודעים את הדרך.
ולפעמים צריך ללכת אחרי הילדים שיראו לנו את הדרך."**

הרב קרליבך

עריכה

אגף חינוך יסודי
אגף בכיר הכלה והשתלבות

עיצוב גרפי

נעה כהן-שלמון

תודות לשותפות לתהליך הכתיבה:

גב' אורלי נעים | ממונה הכלה והשתלבות, האגף לחינוך קדם יסודי

גב' אורנה פז | מנהלת האגף לחינוך קדם יסודי

גב' אורנה קירשטיין | ממונה שילוב והכלה, אגף שפ"י

גב' אתי לוי | מדריכה ארצית, האגף לחנוך קדם יסודי

גב' הדר גפני | ממונה תכנים ותוכניות בפיתוח מקצועי, אגף התפתחות מקצועית לעובדי הוראה

גב' ורד טבול | מדריכה ארצית, אגף בכיר להכלה ולהשתלבות

גב' זוהרה פלורסהיים | מנהלת אגף ייעוץ, שפ"י

גב' חגית כתר | מדריכה מרכזת ארצית, האגף לחינוך קדם יסודי

ד"ר חוה פרידמן | מנהלת אגף פסיכולוגיה, שפ"י

גב' יעל בכר | ממונה שילוב והכלה, אגף חינוך מיוחד

גב' מיכל אנגלרם | סגנית מנהלת אגף פסיכולוגיה, שפ"י

גב' מירי נבון | מנהלת אגף בכיר להכלה ולהשתלבות

גב' סיגל נטף | ממונה פיתוח מקצועי וחדשנות, האגף לחינוך קדם יסודי

גב' עירית ליפשיץ | מדריכה ארצית, אגף חינוך מיוחד

גב' רות גולדנר-להב | ממונה שילוב והכלה, אגף בכיר להכלה ולהשתלבות

גב' רונית גרייבר | מדריכה ארצית, אגף בכיר להכלה ולהשתלבות

← חזרה לתוכן העניינים

